A HOTSPRINGSI ÉLELMEZÉSÜGYI ÉRTEKEZLET

ÍRTA:

TÓTH BÉLA

Negyvennégy ország képviselőinek részvételével 1943 május végén és június elején Hotspringsben (U. S. A.) egy nemzetközi élelmezésügyi és mezőgazdasági konferencia ülésezett, melyről hozzánk annak idején csak szórványos hírek érkeztek. Az összejövetel külső körülményei nyilván nem is tarthattak különösebb érdeklődésünkre számot, annál inkább figyelmet érdemelnek azonban azok a kérdések, amelyek az értekezlet tárgyalásainak anyagát alkották. Hogy mi volt a tanácskozások tárgya, arról a konferencián elfogadott határozatok és elvi javaslatok adnak hű képet s alább tulajdonképen ezekről akarunk beszámolni.[1] Az elfogadásra került szövegekből kitűnik, hogy az értekezlet három szakosztályban folytatta tanácskozásait s mindegyik szakosztály egy-egy javaslattervezetben foglalta össze vizsgálódásainak eredményét. E szerint a konferencia a következő három kérdéscsoporttal foglalkozott: *a)* a fogyasztás színvonalának emelése, *b)* a mezőgazdasági termelés fejlesztése és *c)* az élelmiszerelosztás megszervezése. Mindhárom tárgykörben elfogadott javaslatok bő kivonatát cikkünk végén találja meg az olvasó.

Ami az e javaslatokban foglalt elvi elgondolásokat és tárgyi célkitűzéseket illeti, azt hisszük, azok sokkal világosabban beszélnek önmagukért, semhogy magyarázatukra itt ki kelljen térnünk. Annál is kevésbbé, mivel javarészt olyan követeléseket és törekvéseket juttatnak kifejezésre, amelyek már meglehetősen átmentek a köztudatba, sőt a nemzetközi síkon való megoldásukra irányuló erőfeszítés sincs minden előzmény nélkül. Aki ismeri a Nemzetek Szövetségének és a Nemzetközi Munkaügyi Szervezetnek 1935 óta e téren kifejtett tevékenységét,[1] az önkéntelenül is arra a következtetésre jut, hogy Hotspringsben tulajdonkép a Genfben elejtett fonalat vették fel újra s a konferencia által mérlegelt javaslatok érdemileg a két genfi intézmény előmunkálatain nyugszanak.

Valóban újat az amerikai értekezlet egy konkrét akcióprogramm felvázolásával hozott, melynek magját az az elhatározás alkotja, hogy a konferencián jelen volt s az utóbb csatlakozó államok részvételével egy ú. n. Nemzetközi Élelmezésügyi Szervezetet létesítenek. Ez elhatározás elméleti kiindulópontja az az angolszász körökben sűrűn hangoztatott meggyőződés, hogy a háború után fel kell szabadítani a népeket a szükség alól – a *freedom from want* ott

[1] A konferencia határozatainak és javaslatainak szövegét egy nemrég megjelent svájci könyvből vesszük. Címe: Edgár Milhaud: *Le rôle et les tâches de la coopération dans l'économie de detnain. Plan No 15 à l'usage des Cercles d'études coopératives.* Bâle, 1943. 104 lap.

[1] Az érdeklődőknek összevetésül a következő két forrásmunkát ajánljuk:

Final Report of the Mixed Committee of the League of Nations on the Relation of Nutrition to Health, Agriculture and Economic Policy. Geneva, 1937. 340 lap.

Bureau international du Travail: *L'alimentation des travailleurs et la politique sociále.* Genéve, 1936. VII-267 lap.

már mint negyedik alapvető polgári szabadságjog szerepel – s ennek megfelelően a kívánt intézkedéseket a következő indokokkal támasztja alá:

„Tekintettel arra, hogy

1. a szükségtől való mentesítés nehezen valósítható meg anélkül, hogy az azonos szellemtől eltöltött nemzetek együttesen ne cselekedjenek a termelés fejlesztése és megjavítása, a foglalkoztatás növelése, a fogyasztás színvonalának emelése és a nemzetközi kereskedelem szabadságának biztosítása érdekében; s mert

2. a szükségtől való mentesítésnek lényeges előfeltétele, hogy a konferenciának az élelmiszerek termelésére, elosztására és fogyasztására vonatkozó javaslatait sikerrel alkalmazzák, s mivel ez utóbbi cél érdekében elengedhetetlen, hogy a konferencián képviselt kormányok és hatóságok az élelmezés- és földmívelésügy gondozására hivatott állandó szervezetet hozzanak létre,

az egyesült nemzetek élelmezésügyi és mezőgazdasági konferenciája javasolja, hogy

1. az értekezleten képviselt kormányok és hatóságok ismerjék el s egy formális nyilatkozatban vagy egyezményben fektessék le azt a saját népükkel és a többi nemzetekkel szemben vállalt kötelezettségüket, hogy népeik élelmiszerfogyasztási színvonalának s általános életszintjének emelése érdekében ezentúl együttműködnek és e téren elért eredményeikről egymást kölcsönösen tájékoztatják; és hogy

2. ugyanezen kormányok és hatóságok egy élelmezési és mezőgazdasági ügyekben illetékességgel bíró állandó szervezetet létesítsenek."

Az elfogadott határozatok és ajánlások megvalósításának gondját a konferencia egy ideiglenes bizottságra bízta, amelyben minden országnak egy-egy képviselője vesz részt. A bizottság feladatává tették nevezetesen a felállítandó szervezet tervének kidolgozását, másrészt annak az ünnepélyes nyüatkozatnak, illetve egyezménynek előkészítését, melynél fogva az egyes tagállamok a következő szabatosan körülírt kötelezettségeket fogják vállalni: *a)* a nép élelmezési és általános életszínvonalának emelése; *b)* a mezőgazdasági cikkek termelésének és elosztásának megjavítása; *c)* a többi nemzetekkel való együttműködés e célok megvalósítása érdekében; *d)* az állandó szervezet közvetítésével időszaki jelentések küldése a többi tagállam számára a szóbanforgó kérdésekben tett intézkedésekről és az elért eredményekről.

A konferencia határozatában foglalt alapelvek értelmében a jövendő nemzetközi szervezet működési köre a következő ügyekre terjedne ki: *a)* tudományos, technológiai, szociális és gazdasági kutatások előmozdítása; *b)* adatok gyűjtése és szolgáltatása, a kölcsönös tájékoztatás rendszerének a kiépítése; *c)* javaslatok tétele a tagállamok kormányaihoz a következő kérdésekben teendő intézkedésekre nézve: táplálkozás; élelmezési és élelmiszerszabványok; mezőgazdasági cikkek termelése, elosztása és tartósítása; mezőgazdaságra és élelmezésre vonatkozó statisztikai és gazdasági tanulmányok, ideértve a mezőgazdaság és a világgazdaság összefüggéseinek vizsgálatát; oktató és felvilágosító munka az élelmezés és földmívelés területén; mezőgazdasági hitel; a falusi népesség és a mezőgazdasági munkásság problémái.

A felsorolt kérdések mellett a szervezet tevékenysége felölelheti még az alábbi ügyköröket: a mezőgazdasági erőforrások fejlesztése és a termelésnek esetleg szükségessé váló irányítása; mezőgazdasági terményekre vonatkozó megállapodások; gazdálkodási rendszerek; a konferencia javaslataiban érintett bármely egyéb kérdés.

Megemlítjük még, hogy az ideiglenes bizottságnak folyó év július közepén kellett működését megkezdenie Washingtonban s küldetése az állandó szervezet felállításával ér majd véget.

Ennyit az angolszász vezetés alatt lezajlott konferencia határozatainak tárgyi vonatkozásairól. Mint fentebb említettük, a tárgyalások anyaga alig lépte túl azoknak a gondolatoknak a kereteit, amelyeket a harmincas évek gazdasági válságának hatása alatt a szakirodalom és egyes nemzetközi szervek: orvoslást kereső kezdeményezései annak idején felvetettek. Viszont a leírt új nemzetközi intézmény életrehívása olyan jellegzetes lépés, amelyet érdemes egy pillanatra szemügyre vennünk.

Tudvalévő, hogy a Nemzetek Szövetsége és a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet – bár a bennük megtestesült gondolat hosszabb történeti múltra tekinthet vissza – elsősorban az előző világháború lelkekbe szántó élményének köszönik létüket. *Az* első a népek közötti béke biztosításának, az utóbbi a szociális igazságosság megvalósításának nemes célkitűzéseit kapta útravalóul. Egy magasra néző idealizmus azonban mindkettőt erejükön felülálló feladatok megoldásával bízta meg: törvényalkotóknak tették meg őket, hatalmat azonban nem adtak a kezükbe, hogy érvényt is szerezhessenek a jognak és az igazságnak, melyre törekedniök kellett volna. A háborús erőszakon és a szociális nyomoron nem is tudtak felülkerekedni.

Ha a jelek nem csalnak, a most folyó háború után elkövetkezendő újjáépítésnek alaptónusa nem a jog megreformálására szorítkozó idealizmus, hanem a csökönyös valóság kérlelhetetlen átgyúrására törő pragmatizmus lesz. A lelki indítékot pedig, bármily különösnek tűnjék is első hallásra, valójában nem e mindennél véresebb öldöklés és pusztítás adja majd meg hozzá, hanem egy sokak számára felejthetetlenebb s a fennálló gazdasági és társadalmi rendet végzetesen kompromittáló békeélmény: az elmúlt évtized döbbenetes mértéket öltött munkanélkülisége, mely a javak szokatlan bősége mellett az emberek millióit tette ki a nélkülözés megalázó kínjának. Azok szemében, akik egy jobb jövő alapjainak lerakására készülnek, a háború maga csupán másodlagos

jelenség: szükségszerű velejárója egy hibásan működő gazdasági rendszernek. A népeket nem lehetne egymás ellen uszítani, ha a társadalom széles rétegeit előbb nem fosztanák meg az élet örömeitől. A bajok gyökerét tehát messzebb kell keresni, mint a sovinizmusban és a nemzeteket elválasztó látszólagos érdekellentétekben. Ennek megfelelően a népek társadalmának holnapi szervezőire új értelmezésű feladatok várnak: nem a jog és igazság elvont keresése a cél, hanem meg kell szüntetni minden észszerűtlenséget és anarchiát. A mindennapi élet primer dolgait kell úgy elrendezni, hogy senki se érezhesse magát megrövidítettnek vagy jogaiból kisemmizettnek. így lett a túlsó táborban mindenen túlharsogó politikai jelszóvá: jobb táplálkozást, jobb ruházkodást, jobb lakást és jobb nevelést a háború után!

Mondanunk sem kell, hogy az emberi nyomorúság gyógyításának ez a gyakorlatias iránya tökéletes összhangban van az angolszászok szertelenségektől idegenkedő temperamentumával és empirikus gondolkodásmódjával. Jelenleg ugyan náluk is „forradalmi" szándékoktól terhes a levegő, de a problémák ott majd mindig maguktól érnek be s a megoldás rendesen kompromisszum, mely továbbviszi a fejlődést. Szinte elképzelhetetlen, hogy bármiféle változás gátszakadásszerűen következzék be s olyan államszerkezeti kísérletezésekhez vezessen, mint amilyeneknek a kontinensen voltunk tanúi. Ehhez ott túlkevés az ideológiai túlhajtásokfa való hajlandóság, viszont annál több a józan realizmus.

Ennek a valóság talaján járó józanságnak szülötte az a gondolat, hogy a világ békességének és zavartalan jólétének biztosítására egy Nemzetközi Élelmezésügyi Szervezet hasznos szolgálatokat tehet s méginkább erre a földhöz tapadó realizmusra vallanak azok az alább ismertetett javaslatok, melyek közelebbről is megjelölik a célhoz vezető utat.

A FOGYASZTÁS SZÍNVONALÁNAK EMELÉSE.

A mostani háború tapasztalatai megmutatták, hogy mire képes egy szakszerűen irányított élelmezési politika. Nagy-Britanniában az élelmiszerek behozatalát erősen korlátozták és szigorú adagolást vezettek be, ezenkívül a lakásviszonyok és az életkörülmények is általában nagyon megromlottak. Mindezek ellenére a közegészség színvonala nem hanyatlott; 1942-ben a megbetegedések arányszáma alacsony maradt s a gyermekhalandóság oly gyenge fokot mutatott, amilyen már régen nem volt. Ez azzal magyarázható, hogy az élelmiszerek szétosztásának tervét a táplálkozás kérdésének szakértőivel állapították meg, aminek révén elérhető volt, hogy minden társadalmi réteg hozzájutott az egészség fenntartásához szükséges élelmiszerek megfelelő mennyiségéhez. Különös tekintettel voltak a gyermekek, anyák és nehéz munkát végző munkások szükségleteire. Azok a kitűnő eredmények, amiket éppen ezeknél a személycsoportoknál elértek, a táplálkozás terén alapvető igazságok bebizonyítását jelentik, melyek a jövőt Illetően a legjobb reménységekre jogosítanak. Ami azonban e téren eddig történt, még igen kevés a megvalósításra váró feladatokhoz képest. E feladatok megoldását csak az az élelmezésügyi és mezőgazdasági szervezet vállalhatja, melynek létrehozását a konferencián képviselt kormányok tervbe vették.

A képviselt 44 ország kiküldötteinek előadásaiból kitűnik, hogy az elégtelen és rossz táplálkozás milyen súllyal nehezedik a világra és hogy melyek az ebből származó bajok. A szóbanforgó állandó szervezetnek lesz a feladata, hogy e bajok szomorú képét teljessé tegye s összegyűjtse az idevágó anyagot, s végül hogy az így felállított mérleg alapján támogassa a kormányokat a közös cél elérésére irányuló erőfeszítéseikben.

Az elégtelen táplálkozással összefüggő problémák sürgősek és a háború csak súlyosbította őket. Haladéktalanul meg kell állapítani a táplálkozás kívánatos színvonalát s ahhoz mérten emelni a mezőgazdasági termelést, hogy megszűnjék a rosszultápláltság s a nép egészsége meg legyen óvható.

Az olyan élelmezés azonban, mely éppen csak arra jó, hogy a rosszultápláltság hátrányait kiküszöbölje, még nem elegendő az egészség és a jólét megerősítésére. A kormányoknak tanulmányozniuk kellene a rossz táplálkozás és az egészség meg az erő hanyatlásának összefüggéseit. Különösen meg kellene vizsgálniuk, milyen szerepe van az elégtelen táplálkozásnak azon betegségek előidézésében, melyek közegészségügy és mortalitás szempontjából országukban a legsúlyosabb mértékben esnek latba. A közegészségügy tudományának és a mezőgazdaságnak egyesült erővel kellene törekedniök a jobb táplálkozás elérésére. Az egyes országokban célszerű lenne megfelelő élelmezési politikának vetni meg az alapját. Ilyen politikát csak központi hatóság irányíthat. Épp ezért a kormányok jól tennék, ha az élelmezés ügyeinek intézésére, amennyiben ilyennel még nem rendelkeznének, országos szervet létesítenének. A kormányok célul tűzhetnék ki maguk elé olyan élelmezési standard vagy élelemadag megállapítását, mely alkalmas az egészség megerősítésére. Természetesen éles különbséget kellene tenni e standard és azon korlátozottabb eszközök közt, melyek közvetlen rendeltetése az élelmezés terén mutatkozó legsúlyosabb hiányok pótlása. A rögtönös beavatkozás mértékét mindenkor az élelmiszerellátási helyzetből adódó gyakorlati lehetőségek szabják meg.

A helyes táplálkozásra való nevelésnek minden országban a helyi viszonyokhoz kell alkalmazkodnia s a neki juttatott szerep fontossága is eszerint fog változni. A módszerek igen sokfélék lehetnek. Mindenekelőtt az összes iskolában tanítani kellene a táplálkozás elemi ismereteit. A serdültebb ifjúság alaposabb kioktatásban részesülhetne, amit lányoknál háztartási tanfolyamok egészítenének ki. Az olyan népjóléti intézmények, mint pl. az iskolai gyermekétkeztetések, gyári éttermek stb. a táplálkozás terén közvetve is hozzájárulhatnak a közönség felvilágosításához. Az általános gazdasági jólét emelkedése szintén javítóan hat az élelmezési szokásokra, a jelentkező előnyök azonban igen egyenetlenül oszlanak meg a lakosság különböző rétegei közt. Az élelmezési helyzet javításának legmegfelelőbb módja, ha magukat a hatóságokat teszik felelőssé azért, hogy a lakosság védtelenebb rétegei el legyenek látva a szükséges élelmicikkekkel.

Az élelmezési helyzet javulása nagy mértékben előmozdítható, ha megfelelő intézkedéseket tesznek az élelmiszerek minőségének megjavítására is. Az effajta intézkedések az élelmiszer útjának bármely szakaszát érinthetik, kezdve a termelésen, folytatva az elraktározáson, kereskedelmi kikészítésen, elosztáson, egészen a közvetlen fogyasztásra való elkészítésig.

A MEZŐGAZDASÁGI TERMELÉS FEJLESZTÉSE.

Ahhoz, hogy az egész világ népei megkaphassák a kellő mennyiségű és minőségű élelmiszert, a mezőgazdasági termelésnek jelentékeny mérvű megnövelése szükséges. Már most és a háborút követő években a termelésnek némi átalakítására van szükség, amitől különállóan egy hosszú látra szóló átszervezéshez is hozzá kell kezdeni. Igen valószínű, hogy az egész világon nagy hiány fog mutatkozni húsban, tejben és egyéb állati termékekben, olajban, zsiradékban, sőt az olyan kalóriaszolgáltató élelmicikkben is, mint a rizs. A megfelelő szállítóeszközök hiánya a gabonafeleslegekkel rendelkező országokban azzal a következménnyel is járhat, hogy a világ egyes részein kenyérmaghiány lép fel.

Egy rövid átmeneti időn keresztül a termelésnek tehát olyan elgondolásokhoz kell igazodnia, melyek az éhség kiküszöbölésének célját elébe helyezik a táplálkozási szokások megjavításának. E szempont tervszerű követése megkívánja, hogy a közvetlen emberi fogyasztásra szánt termények termelése lehetőleg kiterjesztessék, ami magától értetődően csak a megfogyatkozott állatállomány szintén szükséges, de kevésbbé sürgős helyreállításának elhalasztásával és az egyéb művelési ágak korlátozásával történhetik meg. Majd ha az elpusztított területek is újjáépültek, fokozatosan mind nagyobb területeket lehet szánni az állattenyésztés céljaira, valamint azoknak a cikkeknek termelésére, melyek a táplálkozási színvonal emelését szolgálják. Az újjáépítés befejezése után azonban számolni kell azzal a veszéllyel, hogy megismétlődik az előbbi háború nyomán átélt az a helyzet, amikor a gabonafélék, a cukor és egyéb élelmicikkek bősége az árak erős zuhanását vonta maga után, ami sok veszteséget és nehézségét okozott a termelőknek. Ez csak úgy lesz elkerülhető, ha az egyes országok külön-külön és együttvéve is idején megteszik a szükséges óvintézkedéseket.

Előbb-utóbb minden országnak érdekében lesz, hogy nagyobb mennyiségben termelje az u. n. egészségvédő élelmiszereket, mint amilyenek a főzelékfélék, gyümölcs, tej, tojás és hús. Az állattenyésztést olyan vidékeken érdemes előmozdítani, ahol a takarmány könnyen áll rendelkezésre. Az u. n. energiapótló s nagy tömegben elraktározható élelmiszerek termesztését, mint amilyenek a magvak és gabonafélék, fokozatosan olyan területekre kellene korlátozni, ahol az hozam tekintetében előnyös feltételek mellett folytatható.

A nemzeti és nemzetközi vonatkozásban egyformán ajánlatos intézkedések közt a legfontosabbak a következők: i. a gazdálkodás módszereinek megjavítása; 2. hitelkönnyítések nyújtása; 3. szövetkezeti szervezés; 4. a föld kihasználásának tökéletesítése; 5. a mezőgazdasági szakoktatás fejlesztése.

A mezőgazdaságnak olyan olcsó hitelre van szüksége, mely lehetővé teszi a földmíves lakosság egyetemének éppúgy, mint az egyes gazdának, hogy a társadalomban elfoglalt helyzetét megjavítsa. A mezőgazdaság hiteligényeit egy nemzetközi alapból vagy a rendelkezésre álló tőkék és hitelek nemzetközi felhasználásával lehetne kielégíteni.

A szövetkezetek igen értékes segítséget nyújthatnak a termelés és elosztás tökéletesítésére irányuló közreműködésükkel, valamint a termelékenység és a hozam növelésében vállalandó szerepükkel. Ez különösen célravezető lehet az olyan vidékeken, ahol a kis családi üzemek vannak többségben. A mezőgazdasági technológia igen bonyolult tudomány. Eredménnyel csak úgy alkalmazható, ha módszereit a lehető legrészletesebben és mindenki számára érthető módon kifejtik, megmagyarázzák és bemutatják. Ebben az irányban jóval többet kell tenni, mint amennyi eddig történt. A közös tervek kidolgozása, a kölcsönös tájékoztatás és támogatás, valamint anyagoknak és specialistáknak cseréje nemzetközileg volna megszervezendő, hogy minden ország sikeresen szolgálhassa a mezőgazdasági szakismeretek terjesztésének ügyét.

A világ népességének majdnem a fele apró gazdaságokba zsúfolva él s lakóhelyén képtelen más megélhetéshez jutni. Ahol ez a helyzet, az egyes országoknak mindenekelőtt a saját hatáskörükön belül kell keresniök a megoldás módozatait. A probléma természetesen nem oldható meg az emberek egyszerű áthelyezésével. Az elsősorban tekintetbe jövő orvoslási módok közt szerepel egy hozamot növelő termelés-technika bevezetése: a külterjesről a belterjes művelésre való áttérés, a tulajdonos által vezetett családi üzemek fejlesztése, új területek művelés alá vétele és hosszú időre szóló közmunkaprogramm. Az említett eszközök azonban csak korlátolt lehetőségeket nyújtanak. A mezőgazdasági túlnépesedés problémájának igazi megoldását csak a kérdéses vidékek iparosodásának előmozdítása hozhatja meg. Ha ugyanis a túlnépesedett mezőgazdasági területeken a jövedelmi színvonal nem emelkedik, az ott élő lakosság nem lesz soha abban a helyzetben, hogy megvásárolhassa azokat az akár belföldről, akár külföldről származó ipari és mezőgazdasági termékeket, amelyekre szüksége van és amelyekhez feltétlenül hozzá kell férnie.

Vannak országok, melyek új területek művelés alá vételével tetemes mértékben hozzájárulhatnának a világ élelmiszerellátásának megjavításához. Sok esetben azonban nem élhetnek e lehetőséggel, mivel nem rendelkeznek kellő mennyiségű munkaerővel és tőkével. A konferencia eredményekép felállításra kerülő nemzetközi szervezetet tehát meg kellene bízni azzal a feladattal, hogy működjék közre azoknak a vidékeknek földműves telepesekkel való benépesítésében, ahol az kívánatosnak látszik.

AZ ÉLELMISZERELOSZTÁS MEGSZERVEZÉSE.

A termelés fokozása önmagában nem volna elégséges az élelmiszerekben és egyéb mezőgazdasági termékekben mutatkozó hiány megszüntetésére. Megfelelő intézkedéseket kell tenni, hogy e termékek el is jussanak azokhoz, akiknek szükségük van rájuk. Akár különkülön, akár együttesen foganatosított rendszabályokkal a konferencián képviselt kormányok az élelmiszereknek sokkal méltányosabb és teljesebb szétosztását tudnák biztosítani a világ népei között, mint az a múltban történt.

Az élelmiszerek jobb elosztásának kérdése szoros összefüggésben áll a nemzetek összességét érintő hatalmasabb problémákkal. így mindenekelőtt a szükségtől való mentesülés nem képzelhető el a félelemtől való mentesülés nélkül. A támadás és a támadástól való félelem az emberi erő és az anyagi eszközök pazarló felhasználását vonta maga után. Ugyanez oknál fogva a nemzetközi kereskedelem útjába olyan akadályok hárultak, melyek majd csak a népek általános és tényleges együttműködésével lesznek eltávolíthatók. A konferencián résztvevő kormányoknak vállalniok kell a kölcsönös felelősséget azért, hogy a jelen háború befejeztével megteremtik a nemzetközi biztonságnak azokat a feltételeit, melyek lehetővé teszik egy kiegyensúlyozott világgazdaság kialakulását.

Az ellenségeskedések megszüntetése után előálló helyzetre való tekintettel kívánatos másfelől, hogy a világ terménykésZleteinek egy részét azon országok közellátásának kiegészítésére használják fel, melyek szűkében vannak az élelmiszernek. A felállítandó nemzetközi élelmezésügyi szervezetnek tanulmányoznia kellene, hogy minő nemzetközi lehetőségek állnának nyitva egy átfogó élelmiszerelosztási programm megvalósítására. A követendő módszerek tekintetében különbséget illenék tenni a katasztrófák nyomában jelentkező éhínség enyhítése és azon országok kisegítése között, ahol a rendelkezésre álló készletek általában elégtelenek szoktak lenni. Bármilyenek legyenek a foganatosított rendszabályok, az utóbbi esetben mindaddig kellene támogatni az érdekelt országokat, míg azok saját erőforrásaikat kellőképen ki nem fejlesztik.

A nemzetközi élelmezésügyi szervezetnek ezenkívül foglalkoznia kellene a nemzetközi minőségi szabványok megállapításával és elősegítenie, a lehetőséghez képest, ilyeneknek általános elfogadását. Az egyes kormányok természetesen szabadon dönthetnének e szabványok elfogadása tekintetében. Ilyen szabványok alkalmazása esetén azonban minden minőségnek az egész világon azonosnak kellene lennie.

Ugyancsak elő kellene mozdítani a csomagolásmód szabványosítását és támogatni a kormányoknak azt a törekvését, hogy kiterjesszék és megjavítsák az összes fontosabb élelmiszer tápértékének és tisztaságának szabványát. Másfelől törődni kellene a vegyszerek, rovarirtók, trágyafélék és a gazdálkodók által használt egyéb anyagok minőségével szemben támasztható legalacsonyabb követelmények meghatározásával, hogy az érdekeltek megtévesztése ezáltal lehetetlenné váljék. Egyúttal meg kell könnyíteni azoknak a gyártmányoknak az árusítását, melyek leginkább megfelelnek a kívánt célnak.

Az is nélkülözhetetlen, hogy az élelmicikkek forgalombahozatalának, szállításának és elosztásának előkészítésével kapcsolatos kormányintézkedések alkalmasak legyenek a lakosság élelmezési színvonalának emelésére. A nemzetközi élelmezésügyi szervezetnek gyűjtenie kellene minden erre vonatkozó rendszabályt, hogy az így szerzett ismeretanyagot bárkinek rendelkezésre bocsáthassa. Az említett cél érdekében alkalmazott módszerek eltérők lehetnek, a legcélravezetőbb azonban, ha minden országban egy külön szervet bíznak meg e feladat ellátásával. Nevezetesen mindenütt gondoskodni kellene arról, hogy teljes mértékben hasznosítsák az élelmiszerek tartósítása, szállítása, kereskedelmi kikészítése, de különösen a szárítás, fagyasztás, valamint a tengeri és légi továbbítás terén elért vívmányokat. A háború meggyorsította a romlandó élelmiszerek tartósítását célzó eljárások, valamint a tengerentúli légiszállítás eszközeinek fejlődését. Ez utóbbiak révén a legtöbb ország ezentúl jóval távolabbi vidékekről szerezheti majd be azokat a sűrített formában szállított egészségvédő tápszereket, melyekre szüksége van. A jövőben e tápszerek számukra eddig elérhetetlen országokba lesznek szállíthatók és forgalomba bocsáthatók.

A háború után az élelmiszerek értékesítésének technikája általában tökéletesítésre szorul. A nemzetközi élelmezésügyi szervezet e tekintetben hathatós támogatással szolgálhat majd, ha rendszeres *piackutató* tevékenységet fejt ki. Életbevágón fontos ugyanis, hogy a piacszerzés gondosan kidolgozott tervek és nem a véletlen sugallata szerint történjék. A kormányok beavatkozására e téren feltétlenül szükség van. Egybehangolt akcióval az értékesítés rendszere annyira tökéletesíthető, hogy rajta keresztül bárhol a fontosabb élelmezési cikkek fogyasztásának a növelése érhető majd el.

A kormányoknak minden lehetséges intézkedést meg kellene tenniök az értékesítési, kikészítési, raktározási és elosztási költségek, azaz a termelői és fogyasztói ár között lévő különbözet csökkentésére. A termelő és fogyasztó között állók szolgálatai ugyan nagyobbrészt szükségesek, de amelyek nem azok, kiküszöbölendők, különösen, ha gyenge jövedelmű termelőkről és fogyasztókról van szó. A nemzetközi élelmezésügyi szervezetnek adatokat kellene gyűjtenie az egyes országokban kimutatható értékesítési költségekről és árrésről, továbbítva azokat a szövetkezeteknek és magáncégeknek, hogy ezzel is segítsen összébbszorítani a majori és kiskereskedelmi árak közti távolságot.

A termelés és a vásárlóképesség fokozatos növelésének, valamint az általános életszínvonal emelésének elengedhetetlen feltétele a teljes foglalkoztatottság biztosítása. Az iparosodás, valamint a nyersanyag- és energiaforrásokhoz való szabad hozzáférés lényeges alkateleme kell hogy legyen a mezőgazdaság fejlesztését illető bármely nagyvonalú tervezetnek. Törekedni kell a mezőgazdaság erőforrásainak legelőnyösebb kihasználására, de éppoly fontos, hogy a mezőgazdaság és az ipar vásárlóerejének egyensúlya biztosítva legyen. Azután nem kevésbbé szükséges, hogy a nemzetközi kereskedelem korlátait lehetőleg lebontsák s megszüntessék a bénító különbségtevésnek minden formáját. Az itt képviselt kormányoknak kölcsönösen kötelezniök kellene tehát magukat, hogy megteszik egyenként és összevéve az idevágó intézkedéseket. Hasonlókép meg kellene tenniök mindent, hogy a nemzetközi fizetések mérlegét egyensúlyban tartsák, pénzpolitikájukat megfelelően irányítsák, az áruforgalmat tökéletesítsék s az elosztás költségeit csökkentsék a nemzetközi kereskedelemben.

Ellátásügyi nemzetközi megegyezések jótékony hatással lennének abban az irányban is, hogy az élelmicikkek és mezőgazdasági termékek árainak gyakori és túlságos hullámzása lefékezhető legyen, mivel e hullámzások termelőnek és fogyasztónak egyformán ártanak. E megegyezéseknek előre megállapított szabatos formákban kellene létrejönniök. Bármi legyen is azonban az alakjuk, szigorúan a következő alapelveken kellene nyugodniok: 1. Megkötésük a fogyasztók és termelők képviselőinek részvételével történjék. 2. A fogyasztási igények kielégítésére szükséges cikkek beszerzését a legkedvezőbb termelési feltételekkel bíró forrásokból és a termelők-fogyasztók szempontjából egyformán méltányos árakon biztosítsák, számot vetve mindenesetre a gazdasági és szociális megrázkódtatások elkerülésére átmenetileg szükséges engedményekkel. 3. Gondoskodjanak a váratlan fellépő szükségletek kielégítésére szánt tartalékok létesítéséről. 4. Intézkedjenek a feleslegek rendszeres felhasználása felől.

Még a legvirágzóbb országokban is rengeteg olyan Család van, mely nem tudj? magának a kellő mennyiségű élelmiszert megszerezni. Egyes országokban az éhínség és a félig-éhezés időszakonkint nagy méreteket ölt. Végül minden országban találkozunk az elégtelen táplálkozás (egészségvédő és energiapótló élelmiszerek egyidejű hiánya) és a rossz táplálkozás (elegendő energiapótló, de kevés egészségvédő élelmiszer fogyasztása) eseteivel. Ez így volt akkor is, amidőn a mezőgazdasági árak alacsonyak voltak s nagy élelmiszerkészletek halmozódtak fel a raktárakban vagy rothadtak meg a szántóföldeken. E visszásság teljesen csak olyan általános természetű gazdasági intézkedésekkel küszöbölhető ki, melyek a termelés mellett a forgalomnak is kellő ösztönzést adnak.

Minden kormánynak tehát, amennyiben az hatalmában áll, gondoskodnia kellene az egészségük fenn-

tartásához elegendő táplálékkal nem rendelkező polgárai élelmezési viszonyainak megjavításáról, éspedig a következő eszközök igénybevételével: *a)* szociális biztonsági intézkedések, mint amilyenek a családi segélyek, társadalombiztosítás vagy a minimális munkabérek; *b)* egészségvédő élelmiszerek ingyenes vagy leszállított áron való juttatása olyan néprétegek számára, melyeknek élelmezési viszonyai nem kielégítők; *c)* külön támogatás nyújtása egyes segítségre szoruló személyeknek, mint pl. terhes nők, szoptatós anyák, kiskorú gyermekek, aggok, rokkantak és kisbérű személyek.

Az élelmiszerelosztással kapcsolatos intézkedéseket összhangba kell hozni a termelés növelésére alkotott programmokkal olykép, hogy főleg azoknak a cikkeknek termelése és elosztása nyerjen ösztönzést, melyek valamely ország táplálkozási rendjéből leginkább hiányoznak, a talaj- és éghajlati viszonyoknak legjobban megfelelnek és a leggazdaságosabban termelhetők.

A nemzetközi élelmezésügyi szervezetnek támogatnia kell majd az egyes kormányokat élelmiszerszükségleteik és elosztási problémáik megoldásában. Annál is inkább, mert bár valamely ország lakosainak kellő mennyiségű élelmiszerrel való ellátása elsősorban nemzeti feladat lesz s kezdetben a legtöbb ország önmagára lesz utalva, az elégtelen táplálkozás hosszú ideig nem fog eltűnni némely olyan országból sem, mely ugyan megtette mezőgazdasága fejlesztésére a kellő intézkedéseket, de képtelen a saját céljaira szükséges mennyiséget kitermelni s megfelelő anyagi eszközökkel sem rendelkezik, hogy azt külföldről megszerezze.